

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ УВИРАЗНЕННЯ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ ФОРМУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ)

У статті аналізується сутність понять "педагогічна умова розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів", "педагогічна технологія розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів". Автором презентовано технологію розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів. Подано приклади експериментальних завдань, що використовувались на формувальному етапі експерименту.

Ключові слова: педагогічна умова, педагогічна технологія, формувальний експеримент, увиразнення мовлення.

Постановка проблеми. Проблема розробки та пошуку оптимальних педагогічних умов, що є визначальними для тієї чи іншої педагогічної технології, не є новою для науковців. Проте кожне дослідження потребує виваженості та виправданості в доборі тих чи інших умов, що допомагають зробити процес експериментального впровадження тієї чи іншої педагогічної технології максимально валідним та надійним. Що ж вкладається в сутність понять "педагогічна умова" та "педагогічна технологія"? В аспекті започаткованого дослідження вважаємо за необхідне розвести ці поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему впровадження педагогічних технологій у навчально-виховний процес вищів розглядали такі вчені (А.Богущ, В.Андрущенко, І.Зязюн, О.Пехота, О. Сухомлинська тощо). Науковцями педагогічна технологія визначається як "техніка реалізації навчального процесу" (В.Беспалько); організований та цілеспрямований вплив на педагогічний процес" (Б. Лихачов); "запраграмований процес взаємодії викладача та студента" (М. Махмутов); "упорядкована сукупність операцій,... що забезпечують досягнення прогнозованого результату" (В.Сластьонін); "цілеспрямована освіта" (Ю. Бабанський) тощо.

Метою статті є визначення ролі впровадження педагогічних технологій у розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Термін "педагогічна технологія" з'явився в освітньому обігу порівняно недавно. Щодо навчального процесу його було вжито в 1886 р. англійцем Джеймсом Саллі (1842—1923). Однак дискусія з приводу того, чи існує в природі педагогічна технологія як певний інструмент навчання й виховання, яким може оволодіти кожний педагог, триває й дотепер. У ній окреслилося дві принципові позиції. Прибічники однієї переконані, що виховання й навчання є творчими процесами, інтуїтивним осягненням світу іншої людини і відповідним впливом на цей світ, їхні опоненти доводять, що педагогічний процес має інструментальний характер. Його мета полягає у вихованні особистості із задалегідь заданими властивостями. Однією з перших була створена протягом 20-х років ХХ ст. педологія (грец. pais (paidos) — дитина і logos — слово, вчення) — комплексна наука про дитину. Саме в наукових працях із педології (М. Басов, В. Бехтерев, О. Ухтомський, С. Шацький), уперше згадано термін "педагогічна технологія". Протягом наступних десятиліть зазнало еволюції тлумачення терміна "педагогічна технологія". Трансформація його змісту від "технології в освіті" до "технології освіти" охоплює чотири періоди. Перший період – 1940—1950 рр. У цей час з'явився термін "технологія в освіті", який протягом наступних модифікувався в термін "педагогічні технології". Протягом другого періоду (50-60 роки) педагогічна громадськість активно дискутувала щодо суті поняття "педагогічна технологія", унаслідок чого виокремилось два напрями його тлумачення, а відповідно, і суті педагогічної технології як феномена. Представники одного з них виступали за необхідність застосування аудіовізуальних (лат. audio — чути, слухати і visualis — зоровий) засобів і програмованого навчання (technology in education). Прихильники іншого – головним завданням вважали підвищення ефективності організації навчального процесу (technology of education), подолання відставання педагогічних ідей від стрімкого розвитку техніки. На цій підставі один напрям був означений як "технічні засоби в навчанні", другий, що виник дещо пізніше, — як "технологія навчання", або "технологія навчального процесу".

Поняття "педагогічна технологія" є значно ширшим ніж "педагогічна умова". Технологія визначається у тлумачному словнику як сукупність виробничих методів і процесів у певній галузі виробництва, а також науковий опис [2, с. 797]. Педагогічна технологія, за В. Тюріною, є побудовою діяльності педагога, в якій всі дії, що входять до неї, представлені в певній цілісності та послідовності, а навчання і виховання передбачають досягнення необхідного результату і мають прогностичний характер [5, с.251]. Педагогічна технологія, за визначенням І.Шпака, становить систему спільних методологічних дій викладача та студента, що спрямована на досягнення поставлених освітніх цілей [6,с.118].

Складовою будь-якої педагогічної технології, є педагогічна умова. Словникові джерела визначають поняття "умова" як сукупність перемінних, природних, соціальних, зовнішніх та внутрішніх впливів, що впливають на фізичний, психічний розвиток людини, його навчання і виховання [4,с 36]. Педагогічна умова є сукупністю взаємозалежних і взаємозумовлених обставин процесу діяльності (С.Ожегов); правила, що

забезпечують оптимальну діяльність (С.Борукова); категорія, що визначається як система певних форм, методів, які об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені для досягнення конкретної мети (О.Пехота).

Педагогічну умову визначаємо як процесуальну частину педагогічної технології. Оскільки педагогічна технологія є процесом, під час якого відбуваються якісні зміни впливу на студентів, відповідно педагогічна умова – частина цього процесу, що забезпечує його протікання. Освітня технологія у сфері освіти, за О.М. Пехотою, це сукупність науково й практично обґрунтованих методів та інструментів для досягнення певних результатів у галузі освіти; вибір пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання та стилю роботи вчителя з учнем...[3 с.11].

Під поняттям "педагогічна технологія розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів" розуміємо процес взаємодії викладача та студента, спрямований на розвиток увиразнення їхнього мовлення. Педагогічна технологія розвитку увиразнення мовлення передбачає розробку та дотримання певних педагогічних умов, що виступають гарантом цілісності педагогічної технології та досягнення поставленого результату. Педагогічна технологія передбачає мовленнєвий розвиток майбутніх вихователів, прогнозований результат – увиразнення їхнього мовлення.

Під поняттям "педагогічна умова розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів" розуміємо штучно та природно створені обставини, що сприяють розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів, підтримують інтерес та забезпечують валідність експериментальних методик. Наведемо приклад експериментальних завдань, що увійшли до змісту педагогічної технології розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів.

Завдання 1.

Мета: увиразнення мовлення майбутніх вихователів.

Процедура виконання За поданими зразками продовжить розповідь. При складанні розповіді намагайтесь якнайповніше передати характерні риси ромашки. З твору виписіть експресивну лексику. Студентам пропонується початок тексту, який вони мають закінчити. Після складання творів студенти мають презентувати їх перед групою. Група поділяється на дві групи: експерти та письменники. Вони по черзі декламують свої твори.

Ромашка

Ромашка – трав'яниста рослина з дуже розгалуженим стеблом і суцвіттями-кошиками, що складаються з білих пелюсток і жовтого осередку.

На високому гінкому стебельці росте лугова цариця ромашка. Її голівка, наче маленьке жовте сонечко з біленькими промінчиками. Листячко, наче зелене мереживо. Яка чудова квітка ромашка!

Своєрідним жіночим оберегом на Україні завжди вважалися віночки. Серед них особливе місце належить "вінку кохання". Право виплітати його мали дівчата віком від 13 років до заміжжя. Плели вінок з білих ромашок та рум'янку, символу юності. Поміж ромашками влітали цвіт яблуні і вишні. Над чолом – квітуче гроно калини й вусики хмелю.

чула, як ромашка небесам

итала вірші. Боже, що за диво!

білих пелюстках туга коса

ені приємно щоку холодила.

Марія

Овдіє

нко)

аче сонце, середника,

елюстків біла хустинка,

нає бджілка і мурашка,

о звать квіточку

ромашк

а)

Я

Ч

У

М

(

Н

П

З

Щ

(

осте ця лікувальна квітка,

пріч лісів, іще в полях.

алі й дорослі знають шлях,

би її добути влітку.

овково коси пломеніють,

оли настоєм їх помиють.

що, скажіть. За квітка, діти? (Володимир Курікта)

Завдання 2. Казка про казку

Мета: увиразнення мовлення майбутніх вихователів.

Процедура виконання: студентам на самостійне вивчення дається прочитання лінгвістичної казки "Казка про казку". Після опрацювання проводиться бесіда про користь фольклорних творів, а саме казки.

Запитання та завдання для самостійної роботи:

1. Виберіть декілька казок українських, російських, казок народів світу, та спробуйте намалювати до них ілюстрації. За поданими ілюстраціями складіть новий початок, середину та кінцівку до казок, що намальовані.

2. Полілог на тему: Чому казка так потрібна людям. Висловіть вашу думку.

3. За зразком скласти казку про будь-який фольклорний жанр, прочитати вголос.

Казка про Казку

Одного разу казка закапризилася:

- Все! З мене досить! Я втомилася! Чому, тільки - но я хочу спати – чую "Розкажи казку!", як тільки сідаю обідати – мене знову згадують, галасують : "Розкажи казку" та не дають спокійно поїсти, як тільки хочу піти на прогулянку, знову хтось мене кличе: "Розкажи казку!". Ніякого спокою! Не дають спокійно жити! Набридло! Це нікуди не годиться! Я вимагаю поваги! Та відпочинку! Все! Іду на відпочинок! Вирушаю негайно!

З цими словами рум'яна та знервована Казка схопила валізу, поклала в нього парасольку, капелюх, та вийшла на подвір'я. Над дверима висіла табличка: "Казка. Офіс № 1. Цілодобово. Без обіду та вихідних".

- Поживете якось і без мене, - поглянувши на надпис, пробурмотіла казка та повісила величезний замок. Задоволена, вона запрямувала до автобусної зупинки. Потім зупинилась, подумала, повернулася, взяла ручку, дістала листочок та написала: "Казка у тривалій відпустці". Казка повісила на дверцята та радісно зітхнула. Замерехтів мотор, автобус наблизився до зупинки, і Казка зникла в його дверцятах...

...Казка схопила великий пляжний рушник та вибігла на берег моря. Ранок, сонце ласкаво пригрівало, Казка вирішила не думати ні про що окрім відпочинку. Вона розпросталася на золотавому піску, закрила очі й почала насолоджуватися відпочинком. У піднебессі покрикували чайки, пісок шурхотів під ногами пляжників. Казці здалося, що нічого кращого неможливо навіть і придумати. Головне, вона відпочиває від постійних візитів, листів, її ніхто не турбує...

Ближче до полудня Казка вирішила поїсти та відправилася на пошуки кафе. Вона йшла залитим сонцем берегом уздовж білих будинків, обабіч дороги. Біля одного з будинків сидів старенький Дідусь та мовчки курив люльку. Він подивився на Казку, та кивнув до неї. Казка підійшла до дідуся.

- Даремно, ти так, - сказав Дідусь.
- Що "даремно"?
- Від людей утекла.
- Та ну?
- Так. Без тебе не можна ніяк. Потрібна ти.
- Знаю. То й що?
- Так. Втомилася я. Потрібно й відпочивати колись...
- Ох... - зітхнув Дідусь, та випустив струмок диму зі своєї люльки.
- Ти такий розумний, діду, ну, скажи, що мені робити? Тільки сяду снідати...
- Та все я знаю, спокійно перебив Дідусь. Мудрість в тобі, от що.
- Казка мовчки дивилась на дідуся.
- Знаєш, що розумні люди кажуть? – Знову заговорив дідуся. – а говорять вони: "Кому багато дано – з того багато й спитають". От воно що...
- Ну то й що? – почала рюмсати Казка. – Я ж тільки-но збираюся...
- Помовч. Та не ховайся. Не лінуйся. Знаєш, скільки в тебе всього важливого накопичилось? Ніякі фільми та книги не можуть тебе замінити.
- Казка почервоніла ледве стримуючи гордовиту посмішку.
- Ось, – протягнув дідуся. – відпочинь трохи, та дивись, не довго ...

Він піднявся, витягнув з рота люльку та попрямував до дверей.

- Діду! – гукнула Казка, - Невже я насправді потрібна людям?

Дідусь посміхнувся, поплескав Казку по плечу та промовив:

- Потрібна, потрібна. Дуже. Завжди. Працюй та не лінуйся.

Дідусь пішов, зачинивши за собою двері. Казка посиділа ще трохи на порозі його дому та пішла берегом. Про їжу вона вже не думала.

Через деякий час зустрілася Казці Молода Мама. Вона котила перед собою коляску з Немовлям, та з тривогою поглядала на неї. Казка хотіла прошигнути непоміченою, але вже було пізно: побачивши Казку, Молода Мама радісно посміхнулася.

- Доброго дня, любя казко! Я дуже рада, що зустріла Вас!

- Скажіть, - недовго думаючи, спитала Казка, намагаючись, щоб її посмішка була якомога привітнішою, - Чому я всім потрібна? Чому всі молоді мами так часто потребують моєї допомоги? Невже без мене не можна?

Молода Мама на хвилинку розгубилася, потім схватила Казку за обидві руки.

- Ви навіть не уявляєте! – скрикнула вона, дивлячись Казці прямо у вічі. Ви не уявляєте, наскільки Ви мене виручаєте!. Моя дитина – вказала вона на дитину в колясці, - така вередуля... Але з вашою допомогою у мене все виходить!. Коли вона не хоче засинати – я розповідаю казку, то вона спить всю ніч. Коли не хоче їсти, ми знову згадуємо казки, та слухаючи їх, вона з'їдає все до останньої крихти. Коли ж вередує, я саджаю її на коліна, і тихо розповідаю казки – моя дитина перетворюється на доброго та чемного хлопчика. Дякую Вам!!!

Наче на підтвердження її слів, дитина з колиски посміхнулася Казці. Казка попрощалася та пішла далі.

Нарешті на шляху Казки зустрілося кафе. Казка зайшла, сіла за столик, замовила обід. За сусіднім столиком Казка побачила двох симпатичних жінок. Це були Вихователька та Вчителька. Вони їли морозиво та розмовляли. Їхні очі сяяли. Казка спостерігала за ними. Раптом Вихователька побачила Казку.

- Дуже приємно Вас бачити! Будемо раді з Вами поспілкуватися!.

Казці стало незручно, але їй сподобалась така увага.

- Ви також на конференцію? – спитала Вчителька.

- Ні – ні, пробурмотіла Казка, все ще здивована надмірною увагою до себе.

- Відпочиваєте! Це дуже добре. А ми на сьогоднішньому засіданні доклади про Вас читали. Ви дуже знаменита!!!

- І це не випадково! – додала Вихователька.

- Невже я так потрібна людям?

- Ви ще питаєте?

- Я дуже часто згадую про Вас на своїх уроках. Ви допомагаєте у вихованні дітей, вмiєте пояснити, що в житті все не випадково, те що добро обов'язково повертається, погані вчинки караються. Скільки цікавого відбувається завдяки Вам на наших заняттях, - сказала Вчителька.

- А мої діти,- гаряче казала Вихователька, - бачать у природі, в людях, набагато більше важливого та цікавого, ніж могли б побачити, без Вас. Я в цьому переконувалась не одного разу. Вони виростають добрими, чуйними, смілими, творчими, вірять у свої сили та чудеса, саме тому, що знають Вас! Ви можете не сумніватися.

Казка мовчала. Вона думала. Вихователька та Вчителька уважно, але привітно дивились на неї.

- Спасибі Вам,- тихо сказала Казка, опустивши очі. Вибачайте, я маю йти. Всього Вам найкращого.

Казка вийшла з кафе, забувши про свій обід.

Увечері Казка відчула, що вона скучила за своїм будинком, яскравим квітам коло нього. Вона так стрімко втікала, що нікому не доручала поливати квіти. Хто нагодусь її улюбленців - Метафосу та Метонішу? Вона засмутилася. Раптом Казка згадала про теплий пляж, пісок, море, та їй знову закортіло тут залишитись. Раптом вона почула дитячі голоси. Це дитячий садок йшов на море купатися. Юрба веселих карапузів наближалася до Казки. Побачивши її діти з радісними криками побігли до казки.

-Ура-а-а! Казка!!

- Розкажи казку!

- Казко, привіт!!

Діти обнімали Казку, всі хором щось розповідали, намагались поділитися важливими новинами, сміялись. Наймолодший хлопчик тягнувся до неї, щоб поцілувати. Казка сміялась разом з дітьми, а потім на її очах з'явились сльози. Якою щасливою вона зараз була. Скільки любові було в дитячих очах, скільки тепла було в їхніх м'якеньких долоньках, скільки ноток відчувалось у веселих голосах! Казка була зачарована. Казка раділа, обнімала дітей.

- Мої милі! Мої дорогенькі! Я вас також дуже люблю!..

Наступного ранку автобус мчав Казку додому.

Не пройшло і двох днів, як вона поверталась до свого будиночку, де цілодобово буде відповідати на дзвінки та листи, зустрічати гостей, творити, згадуючи слова Дідуся: "Працюй. Не лінуйся!". Самими радісними словами, що вона почує, будуть слова: "Розкажи казку!".

Висновки. Педагогічна технологія є необхідною складовою та передумовою протікання процесу розвитку вираження мовлення майбутніх вихователів. Повній реалізації педагогічної технології розвитку вираження мовлення майбутніх вихователів сприяє визначення педагогічних умов, що застосовуються на кожному етапі експериментального навчання. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у висвітленні сутності педагогічних умов розвитку вираження мовлення майбутніх вихователів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жукович-Дородних Н.М. Педагогічні умови формування професійних умінь студентів економічних спеціальностей ВНЗ I-II рівня акредитації / Н.М. Жукович-Дородних // Вісник НТУУ "КПІ". Філософія. Психологія. Педагогіка. Випуск 3, 2009. – С 80-85.
2. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка / С.И.Ожегов. – М.: ООО "А ТЕМП", 2006. – 944 с.
3. Пехота О.М. Освітні технології: [навч. метод. посібник] / О.М. Пехота, А.З. Кіхтенко; за заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
4. Полонский В.М. Словарь по образованию и педагогике / В.М. Полонский. – М.: В. шк., 2004. – 512 с.
5. Тюріна В.О. Використання освітніх технологій як засіб модернізації освіти у вищих навчальних закладах / Тюріна В.О. // Матеріали конференції (17-18 травня 2008 р.). – Суми, 2008. – 340 с.
6. Шпак І. Інновації, педагогічні технології та якість освіти в підготовці викладачів-економістів / Шпак І. // гуманізація навчально-виховного процесу. – Випуск Слов'янського, 2010. – С. 116-121.
7. Перспективи розвитку коледжів і технікумів [Електронний ресурс] / Доповідь Заступника Міністра освіти і науки на нараді голів Рад директорів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації України. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lugastat.lg.ua>.

Подано до редакції 20.08.12